

“Grote voedingsverwerkers behandelen de boer nu beter om hun aanbod te verzekeren”

INTERVIEW JORIS RELAES “Boeren willen vooral rechtszekerheid”, zegt Ilvo-baas Joris Relaes. Hij maakt de stand van de Vlaamse landbouw op, een jaar na de straatprotesten.

“Het gaat heel goed en tegelijkertijd heel slecht met de landbouw.” De landbouwsector in Vlaanderen staat volgens Joris Relaes voor een tweesprong. Relaes is algemeen directeur van het Ilvo (Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek), een instelling met intussen 750 medewerkers. Als landbouwexpert schreef hij een hoofdstuk in het Nederlands-Vlaams boek *Daarom zijn boeren boos* (Prometheus), waarin sector-specialisten één jaar na de grote boerenprotesten de onvrede trachten te duiden. Daarnaast reiken ze kapstukken aan voor het toekomstige beleid, op een moment dat de kwaliteit van het drinkwater in West-Vlaanderen onder druk staat door te veel pesticideresiduen afkomstig van de intensieve landbouw.

Hoe zijn de vooruitzichten voor de landbouwers, een jaar na de protesten?

“Voor heel wat boeren komen er economisch mooie tijden aan. Redelijk wat teelten kampen met een licht tekort in het globale aanbod, wat voor de landbouwers hogere prijzen betekent. Zo levert de hoge melkprijs de melkveehouderij nu heel veel geld op. Hetzelfde geldt in de aardappelsector en de varkenshouderij, waar door milieumaatregelen het aantal dieren in de Lage Landen met 20 procent is gezakt. Je ziet hoe de grote voedingsverwerkers strijden om boeren aan zich te binden. Een grote melkerij of varkensintegrator (*die de meeste schakels in de productieketen omvat, red.*) gaat nu met veel meer respect met zijn boeren-leveranciers om dan 10 jaar geleden. De schrik leeft dat ze zich niet langer zouden kunnen bevoorraden.”

Vandaag komen de boeren niet meer op straat, toch lijkt de onvrede nog groot. Op de Agriflanders-beurs stond voor de eerste keer een stand van antisysteempartij Vlaams Belang. Die kon blijkbaar op veel bijval rekenen.

“De protesten gingen zelden over te weinig inkomsten of te lage prijzen, wel over de grote rechtsonzekerheid. Landbouwers moeten zware investeringen doen die zich soms pas na twintig jaar terugverdienen. Ondertussen wijzigen de wetgeving en het vergunningskader voortdurend, zoals voor stikstof. Vroeger moest een landbouwer vooral goed aan machines kunnen werken, nu moet hij ook beslagen zijn in financiën, wetgeving en marketing. Landbouwers moeten nu echte ondernemers zijn, maar niet iedereen kan goed om met al die uitdagingen.”

“Zoals in andere sectoren gaat in de landbouw de evolutie naar schaalvergroting verder, wat op zich niet slecht is. Het kleine gezinsbedrijf moeten we niet te veel als het ideaal naar voren schui-

“Voor veel boeren komen er economisch mooie tijden aan door tekorten in het aanbod.” © Christophe De Muynck

ven. Veel grote globale uitdagingen, zoals klimaat en milieu, komen samen op het erf van de individuele boer, wat het voor hem vaak moeilijk maakt. Ik maak me daar zorgen over.”

Is er nood aan een totaal ander landbouwmodel? Moet Vlaanderen zoveel varkens en frieten voor de rest van de wereld produceren?

“Zweden en Denemarken hebben een radicale keuze gemaakt. Denemarken zet volop in op exportgerichte duurzame landbouw, terwijl Zweden volledig zelfvoorzienend wil zijn. Voeding voor de exportmarkt telen is voor hen niet meer zo belangrijk. Ik denk niet dat de Zweedse keuze opgaat voor Nederland en Vlaanderen. Wij zitten in een rivierdelta en hebben daardoor, na Oost-Oekraïne, de meest vruchtbare bodems van Europa. Bovendien kennen we een lang groeiseizoen. Ga je 300 kilo-

“Korteketenbedrijven kunnen onmogelijk alle inwoners van Antwerpen van voeding voorzien”

meter noordelijker, dan wordt het te koud en te snel donker, en 300 kilometer zuidelijker spelen droogte en hitte een rol. De landbouw in Zuid-Europa staat onder enorme druk door de klimaatverandering. Dat was vroeger de graanschuur van de wereld. Onze gebieden zijn dus nodig voor de voedselbevoorrading. Tot niet zo lang geleden overwogen de groenteverwerkers in West-Vlaanderen om uit te wijken naar andere gebieden in Europa. Nu beseffen ze dat die andere regio's er niet zijn.”

“En los daarvan vormt de landbouw hier een economisch belangrijke sector. De voedingssec-

tor is wat werkgelegenheid betreft nu al de grootste industriële sector in België.”

Toch blijft het feit dat de intensieve landbouw veel druk zet op de waterkwaliteit of de biodiversiteit. En de sector is ook erg gevoelig voor droogte of wateroverlast. “Dat is zeker zo. De landbouwsector is de voorbije jaren al veel duurzamer geworden, maar er is nog een hele weg te gaan. Ik denk dat we moeten inzetten op een mix van technologie en een andere aanpak. Bij het Ilvo doen we daar heel wat onderzoek rond. Zo kun je het pesticidegebruik drastisch verminderen met precisielandbouw. Met drones kun je opsporen op welke aardappelplanten coloradokevers zitten. Daardoor moet je alleen nog die planten besproeien met pesticide, en niet het ganse veld. Hetzelfde geldt voor het gebruik van meststoffen.”

“Daarnaast heb je nieuwe teelttechnieken nodig. Maïs kun je bijvoorbeeld combineren met bonen, waarbij de bonen stikstof in de grond brengen voor de maïs. Ook moet je graslanden diverser maken en voor meer bloemrijke akkerranden zorgen, wat goed is voor de bodem en voor de biodiversiteit. Verder moeten we nog meer op zoek gaan naar rassen die beter om kunnen met het veranderende klimaat, zoals langdurige droogtes of periodes met heel veel neerslag.”

De verwerkende voedselindustrie maakt megawinsten, denk aan de frietproducenten. Moeten zij mee in het bad getrokken worden nu landbouwers met zoveel uitdagingen geconfronteerd worden?

“Ja. Ik vroeg ooit eens aan een groot verwerkend voedingsbedrijf waarom het niet zelf in landbouwproductie investeert. ‘Je moet zot zijn om al die risico's waar de boer aan blootstaat, zelf te nemen’, gaf die ondernemer eerlijk toe. Bij de grote verwerkers klinkt het dat ze om duurzaamheid geven, maar ze zullen die woorden toch meer in de praktijk moeten omzetten, zeker als ze in de toekomst nog voldoende groenten of aardappelen willen ontvangen. Ook hun werking moeten ze aanpassen. Een aardappelboer krijgt nu bijvoorbeeld de mededeling dat hij exact op 15 oktober aardappelen moet leveren aan een frietfabriek, ook al regent het die dag pijpenstelen. Die landbouwer moet dan met zwaar materieel zijn doornatte akker op om te rooien, wat heel slecht is voor de bodem. Dat zal anders moeten.”

Sommigen pleiten voor een heel ander landbouwmodel met veel meer bio en korte keten. Is dat een oplossing?

“Ik koop zelf groentepakketten bij een landbouwer in mijn woonplaats Zwijndrecht. Ik omarm dat model. Maar daartegenover staat dat je met dat soort korteketenbedrijven onmogelijk alle inwoners van een stad als Antwerpen van voeding kunt voorzien. Korte keten werkt voor groenten, maar bijvoorbeeld niet voor graan of suikerbieten. Het blijft een nichemarkt, goed voor 1,4 procent in Vlaanderen. De boer bij wie ik al jaren klant ben, verdeelt 140 groentepakketten per week. Veertig klanten haken ieder jaar af om diverse redenen, dus moet hij elk jaar veertig nieuwe klanten vinden, wat veel werk vergt. Ook bio is en blijft heel klein in Vlaanderen. Volgens een Europese doelstelling moet de landbouw in Vlaanderen tegen 2030 voor 25 procent biologisch zijn. Maar dat zal nooit lukken, zeker als je geen flankerende maatregelen neemt, zoals grond voorbehouden voor bioboeren. In het beleid zitten die maatregelen niet.”

Stijn Decock